

Događaj nedjelje

Sa februarskih protesta ispred zgrade Parlamenta FBiH / AMER KAJMOVIĆ

Dvije godine borbe za borački zakon

U park u Alipašinoj ulici došli su 12. juna 2017. godine i glasno zatražili objavu registra boraca, borački dodatak te ukidanje finansiranja svih boračkih udruženja

Piše: **EDIN BARIMAC**

Demobilisani borci konačno su dočekali da Vlada Federacije BiH utvrdi i Parlamentu FBiH po hitnoj proceduri uputi Prijedlog zakona o pravima demobilisanih boraca i članova njihovih porodica. Iza njih su gotovo dvije godine protesta ispred zgrade u kojoj je nekada bila smještena Vlada FBiH. U park u Alipašinoj ulici došli su 12. juna 2017. godine i glasno zatražili da se usvoji i objavi jedinstveni registar boraca, borački dodatak te ukidanje finansiranja svih boračkih udruženja.

Često su isticali da su im boravak u šatorima olakšavali građani Sarajeva koji su im prvih dana protesta donosili hranu, odjeću i ćebad.

Borci bi ubuduće trebali ostvariti prava na zdravstvenu zaštitu, liječenje u inostranstvu, banjsko i klimatsko liječenje, jednokratnu novčanu pomoć za liječenje, prednost u korištenju usluga zdravstvenih ustanova, troškove prijevoza za liječenje u drugom kantonu i besplatno liječenje PTSP-a.

Zakon predviđa i povoljnije uvjete i prioritet pri zapošljavanju, pomoć u slučaju smrti, egzistencijalnu naknadu, prijevremeno povoljnije penzionisanje i duži godišnji odmor po osnovu učešća u oružanim snagama. Propisana je i javna objava registra boraca i korisnika prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite na stranici Ministarstva za pitanja boraca i invalida.

No, zakon će zaživjeti već od 1. jula ukoliko Parlament i Ministarstvo finansija, od kojeg je zatražen

Ministar za boračka pitanja BPK-a Edin Aganović kazao je da ovaj kanton nije u mogućnosti ispoštovati odredbe boračkog zakona

rebalans budžeta za 2019, pravovremeno urade svoj dio posla. Inače, za njegovu provedbu potrebno je 50 miliona KM na godišnjem nivou.

Resorni ministar Salko Bukvarević podsjetio je i kako postoji intencija da se prije svih pomogne onima koji imaju više od 57 godina, a nemaju pravo na penziju ili druge prihode.

- Dva glavna preduvjeta smo ispunili. Definitivno je da će se objaviti registar na stranici Ministarstva, a pronašli smo i način za egzistencijalnu naknadu. Potrebno je izbjeći politikantstvo, dodao je.

Demobilisani borac Nazil Velić ističe da su u izradi zakona učestvovali i borci iz kampa heroja, kako su ga prozvali.

- Tu protestujemo 710 dana. Tokom pregovora smo neke stvari popustili da bi zakon krenuo naprijed i da bi se pomaknuli s mrtve tačke. Borci nisu zadovoljni 100 posto, ali smo zadovoljni da imamo nešto. Već dvije godine protestujemo, a skoro deset smo bez zakona. Ovaj zakon kad prođe, ići ćemo u njegove izmjene i dopune kako bi se obuhvatio i borački dodatak. Mi jednostavno ne možemo čekati, borci nam umiru, pogotovu ova kategorija iznad 50 godina. Ostajemo u Sarajevu dok zakon ne bude usvojen i objavljen u Službenim novinama, ističe Velić.

I perzijski i osmanski

Uz vremena ramazana Ajeti Kur'ana na na spomeniku glasov

U Klosterneuburg-Weidlingu, na parceli Hammer-Purgstalla, orijentaliste, političara...

Piše: **ENES KARIĆ**

U mjestu Klosterneuburg (uža lokacija Klosterneuburg-Weidling), nekih petnaestak kilometara sjeverno od Beča, nalazi se lijepo groblje, ako za groblje strašljiv čovjek može kazati da je lijepo. U to groblje ima se rašta ići samo ako će se na stazama, među desecima i, možda, stotinama grobova, ostati četiri ili pet sati, i ako se poznaje historija Beča i Austro-Ugarske, makar u njezinim glavnim obrisima. Tu, u Klosterneuburg-Weidlingu, nalaze se grobovi znamenitih pokojnika spram kojih je ovozemni život, pretpostavlja se, bio veoma izdašan. Upravo na ovoj parceli slavnih pokojnika u Klosterneuburg-Weidlingu nalazi se i grob glasovitog naučnika, orijentaliste, političara, poliglote, dragomana, historičara... Josepha von Hammer-Purgstalla (Jozeff von Hamer-Purgstall). U ovom eseju reći ćemo tek nešto malo, u prigodnoj formi, o pokojniku Hammeru,

o njegovom prelijepom grobu i mogućim razlozima zašto se naskupocjenim nišanima nalaze ajeti Kur'ana i druge islamske izreke i stihovi.

DIPLOMATA U ISTANBULU Austrijanac Joseph von Hammer-Purgstall rođen je u Gracu 1774. godine. Po završetku osnovne škole njegov otac Joseph Johann von Hammer šalje ga u Beč, u tada najbolje škole koje je prijestonica imala. Ambiciozni mladić Hammer briljantno završava škole i već 1796. godine stupa u diplomatsku službu, a 1799. biva postavljen na položaj u austrijskoj ambasadi u Istanbulu. Vrijeme u Istanbulu (kada je često putovao zemljama Levanta) iskoristio je za specijalističko ovladavanje osmanskim turskim, arapskim i perzijskim jezikom. Po Levantu i Bliskom istoku Hammer blisko saraduje sa britanskim momaričkim zapovjednikom, Williamom Sidneyom Smithom. Saradnja je, naravno, bila iz interesa i bila

je uperena protiv tadašnje francuske zavojevačke politike. (Bila su to vremena kad je Napoleon uzeo zlo na oko, i kad je krenuo na mnoge zemlje, čak i na Rusiju).

Zahvaljujući Hammerovom radu na prijevodu Hafizova "Divana" na njemački, Johann Wolfgang von Goethe napisao je "Zapadno-istočni divan", prvo izdanje pojavilo se u Stuttgartu, 1819.

Na arapskom

Perzijski i osmanski

Arapski na drugom nišanu

adgrobnom vitog naučnika

slavnih je i grob Josepha von
ara, poliglote, dragomana, historičara...

Nesumnjivo je da se Hammer svojim djelovanjem uključio i u provođenje politike Austrije i, donekle, Britanije u odnosu na Osmansko carstvo, ako nikako drukčije a ono kao odličan prevoditelj (dragoman).

To se vidjelo i kad se 1807. vratio u Evropu i Beč. Naime, 1809. godine Klemens von Metternich (Meternich, 1773-1859) počeo je svoj uspon na vlast, a učenik poliglota Hammer postaje njegov saradnik i savjetnik od povjerenja. Tako tvrde neki izvori. Drugi, pak, tvrde da je Klemens von Metternich kao apsolutistički državnik "dao mjeru" Hammeru, svodeći ga samo na prevoditelja i savjetnika po potrebi. Da li su ovim osujećene veće Hammerove ambicije, da li je Metternich Hammeru dao premalo, to ostaje da se istraži.

Uporedo sa poslovima "dvorskog" prevoditelja, Hammer se bavinaukom, orijentalističkim disciplinama, kao i prevodenjem sa tri glavna "orijentalna jezika" (arapski, osmanski turski i perzijski). Godine 1835. ukazala mu se dodatna ovosvjetska sreća, naslijedio je imanje grofice Purgstall (Purgstall), dobio je titulu barona (*Freiherr*), od tada svome prezimenu pridodaje i riječ Purgstall. Objavljuje mnoga djela, praktički utemeljuje ili osnažuje mnoge discipline u orijentalističkim studijama u Austriji i Njemačkoj (Pruskoj). Kad je u Beču 1847. godine osnovana

Akademija nauka, Hammer je bio njezin prvi izabrani predsjednik (što se, kako se tvrdi, nije moglo desiti bez volje Klemensa von Metternicha). Hammer je umro u Beču 1856. godine, na vrhuncu svoje naučničke slave.

Kad je doprinos osnivanju i razvoju orijentalistike posrijedi, Hammera uspoređuju sa Silvestrom de Sacyjem (1758-1838) u Francuskoj te Sirom Williamom Jonesom (1746-1794) i Edwardom Williamom Laneom (1801-1876) u Engleskoj, odnosno Velikoj Britaniji.

Glavno Hammerovo djelo je *Geschichte des osmanischen Reiches (Historija Osmanskog carstva)* u nekoliko svezaka, prvo izdanje je objavljeno u periodu 1827-1835. godine. To djelo je, u skraćenom izboru, preveo rahmetli Nerkez Smailagić (*Historija Turskog/Osmanskog carstva*, Zagreb, 1979.). Hammer je objavio i historijska djela o Zlatnoj hordi, Asasinima, Krimskom hanatu, Istanbulu, Bosforu... Napisao je djela ili radove s područja osmanskog turskog, arapskog, perzijskog... pjesništva i književnosti. Prevodio je djela Gazalija, Zamahšarija, Mutanabbija, Sa'labija, Hamawija, Hafiza, Sadija, Evlije Čelebije... Prevodio je i dijelove Kur'ana na njemački u stihovanoj formi. Također, ambiciozno je prevodio i *Hiljadu i jednu noć* na francuski, kao i na njemački jezik, i

ustrajno tragao za varijantnim rukopisima tog djela diljem Bliskog istoka. Itd. Bio je u čestoj saradnji sa velikim brojem evropskih pjesnika, književnika, filozofa. Zahvaljujući Hammerovom radu na prijevodu Hafizova *Divana* na njemački, došlo je do lijepe posljedice: Naime, Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) napisao je *West-Östliche Divan (Zapadno-istočni divan)*, prvo izdanje pojavilo se u Stuttgartu, 1819.

LJEPOTA GROBA JOSEPHA VON HAMMER-PURGSTALLA Hammerov grob je veoma lijep (ako strašljivima to nije presmiono kazati za jedan grob!). Po svemu se vidi da je svoje smrtno počivalište prethodno dizajnirao njegov budući stanovnik – sam Hammer lično. Također, uzme li se sve šta je sa svih strana uklesano i ugravirano na njemu, ovaj grob je jedna poučna priča o tome šta zbilja jeste ljudski život. Kao da je sam Hammer htio da se posjetitelj njegovog groba zamisle baš nad tim kako će, eto, i oni jednoga dana izaći pred dragoga Boga i prethodno leći u grob da ih pojede crna zemlja!

Kako se sa svih fotografija groba jasno vidi, Hammer je pripremio grobne natpisane nekih deset jezika. Naime, kako tvrdi Robert Irwin, profesor arapskog jezika sa Univerziteta u Kembridžu, slovom i brojem, deset je jezika koje je jako dobro znao i njima se služio Hammer (...*mastered ten languages*) u svome diplomatskom, političkom, naučnom i akademskom radu.

Na samim nišanima, na četiri njihove plohe, dominiraju natpisi na arapskom, osmanskom turskom i perzijskom jeziku. Natpisima na arapskom, to jest obznanama Kur'ana, data je vrlo uočljiva prednost. Na vanjskoj strani uzglavnog nišana, na arapskom piše: "On (Bog) je Oduvječno Živi! (Ovdje leži) ovaj merhum (onaj koji je u okrilju milosti), i kome je oprošteno, onaj koji je potreban milosti svoga Gospodara (Boga), Onoga Koji prelazi preko Grijeha i Koji prašta. (Ovdje leži) prevoditelj sa tri jezika, Jūsuf sin Hammerov, neka je njegovoj duši lijep spomen!"

Nadalje, na nožnom nišanu, sa vanjske strane, na arapskom je napisano:

"On (Bog) je Zauvječni. Svaka duša će okusiti smrt. Mi pripadamo Bogu, i Njemu se vraćamo. Svi ljudi će pomrijeti. Svaka vlast će jednom proći. Život nije vječan, Osim Onome koji ne umire (tj. samo Bog jeste vječan)!"

Kako se posve jasno vidi, Božija imena *al-Hayy* (Oduvječno Živi Bog) i *al-Bāqī* (Zauvječno Živi Bog) dominiraju na Hammerovim nišanima. To je, u načelu, osmanska muslimanska tradicija ukrašavanja nišana, nju je Hammer imao priliku naučiti (i na mezarjima vidjeti) dok je vršio diplomatsku službu u Istanbulu i diljem Levanta. Nakon navođenja Božijeg imena *al-Bāqī*, slijede proglasi Kur'ana (prvi je iz sure *Porodica Imranova*, 3:185; drugi je iz sure *Krava*, 2:156). Slijede potom opomene o prolaznosti života i o kratkotrajnosti mandata ljudi na vlasti, obje opomene imaju svoje izdaleke varijacije u hadisima Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.

Prevodio je djela Gazalija, Zamahšarija, Mutanabbija, Sa'labija, Hamawija, Hafiza, Sadija, Evlije Čelebije... Prevodio je i dijelove Kur'ana na njemački u stihovanoj formi

Zanimljivo je da se Hammer opredijelio za to da dominantne poruke sa njegovog groba budu napisane na arapskom jeziku, i to na onim najvidljivijim, vanjskim stranama "uzglavnog" i "nožnog" nišana. (Termine "uzglavni nišan" i "nožni nišan" koristi rahmetli Mehmed Mujezinović u svojoj trotomnoj knjizi *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, vidi izd. "Sarajevo – Publishing", Sarajevo, 1998.).

Također, Hammeru je bilo stalo da se istakne, na arapskom jeziku, da je on "prevodilac sa tri jezika" (*mutardžimul-alsinatī-s-salāsah*). To je sintagma kojom se u islamskoj civilizaciji, sa velikom počasti, ukazuje na onu ulemu, filozofe i fekihe koji tečno govore, čitaju, raspravljaju, pišu i prevode arapski, osmanski turski i perzijski jezik!

Također, ime "Joseph" na Hammerovom grobu na arapskom je jasno napisano kao "Jūsuf".

MJESTOGDJEŽIVITREBAJU UZETI POUKU Ali, Hammer na svojim nišanima nije zanemario ni osmanski turski, a ni perzijski jezik. Na unutrašnjim stranama i uzglavnog i nožnog nišana nalaze se stihovi i izreke ispisanane u impresivnoj kaligrafiji. Na jednoj strani nišana Hammer se opredijelio za ovaj stih na perzijskom iz Sadijeva *Dulistana*:

"Eh! Kad god bi u bašči travka promilila

Iš'o bih je gledat', duša se veselila.

Prijatelju moj, s proljeća mi svrati

Kad iz praha moga travka bude nicala."

Ispod slijedi jedan distih na osmanskom turskom, koji u slobodnijem prijevodu glasi:

"Radi bašče bulbul je na svijet i došao,

A onda k'o leptir iz nje odlepršao."

Uzeti pouku iz samog prizora groba, a potom i iz poruka ovih izreka ispisanih na nišanima, bila je želja slavnoga Hammera. Upravo groblje i grob, šutljivi mezar, jeste mjesto gdje treba priznati sljedeće: Svijet je prolazan, život je kratak, čovjekovo trajanje je krhko, život se javlja poput travke koja niče iz rodne zemlje, pa potom sva krhka povija na vjetru... K tome, život je nalik jednokratnom svraćanju bulbula u bašču, i kao što bulbul iz nje odleprša poput leptira, tako i čovjek ode s Ovog svijeta (iako nam to nije drago, naravno!).

I na drugom nišanu, sa unutarnje strane, uklesani su perzijski stihovi Sadijeva Širazija:

"Cijelim sam svijetom vazda seir činio,

Sa ljudima svakojakim dane provodio,

U svakome ćošku ugodu sam tražio, Isaplata svakog po klasam ubrao!"

Ovim je Hammer, posredstvom Sadijeva, podsjetio na svoj bogato ispunjen život, koji je proveo s mnogo ljudi, gdje bijaše raznih ugoda, gdje je doživio mnogo lijepih žetvi i ubrao lijepih i rodni klasova... Ali, međutim, mora se mrijeti, mora se otići, zbogom, diko moja! – mora se reći, nekada, na kraju svega.

Zato je Hammer odlučio da ispod ovih Sadijevih stihova doda i jedan distih na osmanskom turskom:

"Ziyâretden mürâd ancak du'âdır.

Bugün bana ise yârın sanadır."

"Povod posjeti ovdje samo je dova.

Danas se upućuje za mene, sutra će za tebe."

Ovim mi nismo ni izdaleka opisali sve što se nalazi na Hammerovom grobu. Spomenimo uzgred da je ovim grobom počašćen pjesnik Pedro Calderon de la Barca (umro 1681), njegovi stihovi na španjolskom su sa jedne strane Hammerova groba. Također, francuski pjesnik Francois de Malherbe (umro 1628) dobio je čast da i njegovi stihovi budu uklesani na ovom grobu.

Recimo na kraju i mi svoju dovu: Neka dragi Bog uvede Josepha von Hammer-Purgstalla u lijepi Džennet, u izobilni Raj, gdje ima dosta knjiga i biblioteka.

(Napomena: Autor ovog prigodnog eseja još nije postao "onaj koji zna ona tri jezika". Stoga, hvala prof. dr Kerimi Filan i gosp. Nerminu Hodžiću koji su mi pomogli odgonetnuti značenje navedenih perzijskih i osmanskih turskih stihova i izreka. Zahvaljujem se gosp. Sidiku Spahiću koji mi je pomogao u izboru njemačke literature o Josephu von Hammer-Purgstallu i njemačkim prijevodima izreka i stihova. Cjelovit rad, sa cjelovitom obradom svih obznana, izreka i stihova na latinskom, francuskom, grčkom, španjolskom... koji se također nalaze na Hammerovom grobu, objavićemo uskoro.)

(...)